

Samenvatting

Forecasting Europe 2021

Welke impact heeft de EU op Nederland in 2021?

Joachim Schellekens

Julie Alderding

24 december 2020

Berenschot

Terugkijkend op het jaar 2020 kunnen wij wel stellen dat het een bewogen jaar is geweest voor Europa vanwege de Green Deal, Europese samenwerking, corona en de Brexit. Deze onderwerpen zullen ook in 2021 nog veel aan bod komen. Wat er komend jaar op het Europese toneel wordt afgesproken over deze thema's heeft grote gevolgen voor Nederland. Om goed voorbereid het nieuwe jaar in te gaan heeft Berenschot gesproken met EU-experts Louis Meuleman (EIR), Ronnie Belmans (KU Leuven), Pieter Hasekamp (CPB), Ellen Nauta-van Moorsel (Comité van de Regio's) en Christiaan Nelisse (Clingendael). De gesprekken zijn gebundeld in het artikel '[Forecasting Europe 2021](#)' daarin een vooruitblik op 2021 op vijf brede thema's. De thema's variëren van actuele issues rond de Europese Green Deal en de rol van de rijksoverheid tot de impact van corona op de zorg en de economie, en van kansen voor samenwerking voor de decentrale overheid tot de implicaties van een deal en/of no deal. In deze samenvatting van het artikel zijn de belangrijkste inzichten gebundeld, zodat tijdgebrek geen reden hoeft te zijn voor u/uw organisatie om goed voorbereid te starten in 2021.

Invloed van de Green Deal en benodigde governance in 2021

Sinds het aantreden van de nieuwe Europese Commissie eind 2019 staat de groene transitie hoog op de agenda. De Green Deal bevat ambitieuze plannen – bijvoorbeeld de reductie van CO₂-uitstoot met gemiddeld 55% ten opzichte van 1990 in 2030 – die ook op Nederland van toepassing zullen zijn. Wat de ambities van de Green Deal zullen betekenen voor ons land op het gebied van governance en milieu- en energiebeleid in 2021 bespreken we met Louis Meuleman (DG ENV, associé Berenschot) en met Ronnie Belmans (KU Leuven en CEO van EnergyVille).

De Commissie heeft de eerste reeks producten onder de Europese Green Deal al gepresenteerd. Voor 2021 bevat het werkprogramma een waslijst aan voorstellen, vooral over aanpassing van het Europese energie- en milieubeleid. Meuleman stelt dat die waslijst een kans is voor Nederland: "Waar veel dynamiek is, kun je ook veel bereiken." Het is volgens hem van belang dat Nederland zich met zijn traditioneel al goede interdepartementale en interbestuurlijke samenwerking goed organiseert. Ook stelt hij voor om een tijdelijke taskforce op te richten die additioneel aan de huidige Nederland-EU-verbanden constructief met de Commissie samenwerkt en innovatieve oplossingen aandraagt, onder andere op het gebied van milieu- en klimaatwetgeving. Werken volgens deze aanpak betekent dat er een grotere kans is dat het Nederlandse belang meegenomen wordt in Commissie-voorstellen.

Volgens Ronnie Belmans heeft Nederland nog belangrijke stappen te zetten in de concretisering en uitvoering van de Green Deal. Neem bijvoorbeeld de inzet op waterstof. Hij zet vraagtekens bij de redenering dat de huidige Nederlandse focus op waterstof de meest kosteneffectieve weg is voor de energietransitie tot 2030. Het zou volgens hem beter zijn om tot 2030 in te zetten op de elektrificatie en de benodigde verbetering van de capaciteit op het stroomnet. Tevens dicht hij samenwerking tussen en de ambitie van de nationale elektriciteitsnetbeheerders een grote rol toe: "Het halen van de klimaatdoelen leunt de komende tien jaar sterk op de inzet van de TenneT's en Elia's. Indien die niet inzetten op elektrificatie en dit niet oppakken, is de verduurzamingsaanpak gedoemd te mislukken." Ook zou er volgens Belmans een investeringsplan/-fonds moeten komen voor de hele kustregio van Nederland, België en mogelijk ook Duitsland en Denemarken. Vanuit dit investeringsfonds zou gezamenlijk de infrastructuur moeten worden bekostigd om de offshore windenergie aan land te krijgen en vervolgens verder Europa in te vervoeren.

Met betrekking tot het Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) is Belmans sceptisch over de praktische werking van dit mechanisme en komt hij met een alternatief: "Deel landen in naar hun klimaatambities. Landen met hetzelfde ambitieniveau zouden dan in één groep komen. Van deze landen wordt een analyse gemaakt van de gemiddelde uitstoot per product op dit moment en van de verwachte uitstoot in 2050. Met deze informatie kan vervolgens per land een lineaire vermindering van de CO₂-uitstoot per jaar worden afgesproken. Hierop zouden dan de invoerrechten gebaseerd kunnen worden." Wel is Belmans het eens met de experts van Berenschot dat een mechanisme zoals de CBAM noodzakelijk is in het pakket aan instrumentarium om de industrie, maar ook andere sectoren die op een internationaal toneel concurreren en relatief veel CO₂-uitstoten, te verduurzamen.

Post-Covid19: impact op zorg en economie

Pieter Hasekamp, directeur van het Centraal Planbureau, spreken wij over de impact van Covid-19 op de zorg en economie. Terugkijkend op 2020 geeft hij aan dat er sprake was van een rommelig beeld waarin lidstaten met allerlei uiteenlopende nationale coronamaatregelen werkten. Reisadviezen verschilden, lockdowns hadden diverse regimes en onderlinge grenzen gingen unilateraal dicht. Aan de andere kant was het "geruststellend om te zien hoe snel de EU budgettair en de ECB monetair hebben gehandeld. Ze hebben snel vertrouwen gegeven aan de financiële markten – de gezondheids crisis en economische crisis leidden niet tot een financiële crisis en er is geld beschikbaar voor steun

en herstel.” Ten opzichte van de crisis uit 2008 is er nu wezenlijk anders gehandeld. Hasekamp is dan ook per saldo positief over de inspanning van Europa en de samenwerking tussen financiële instellingen.

Von der Leyen, voorzitter van de Europese Commissie, heeft gepleit voor de komst van een ‘gezondheidsunie’ om zo de wirwar aan regels en aanpakken te stroomlijnen. Volgens Hasekamp is eventuele integratie van zorg iets voor in de verre toekomst: “Ik verwacht niet dat die (gezondheidsunie, red.) er de komende jaren komt, zorg blijft een nationale aangelegenheid. Maar op het gebied van leemtes rond medische hulpmiddelen, vaccins en farmacie, en daar waar EU-lidstaten niet zelf in kunnen voorzien, zal ook in 2021 de rol van de EU groter worden op het gebied van zorg.”

In 2020 werd meermaals de dubbele relatie tussen Nederland en de EU zichtbaar. Nederland heeft zich bijvoorbeeld hard opgesteld bij de discussie over het meerjaren financieel kader en het coronaherstelfonds. Op de vraag of minder op de rem gaan staan helpt, geeft Hasekamp het volgende antwoord: “In onderhandelingen wordt altijd stevig ingezet, maar ik verwacht niet dat dit doorwerkt. Het belang van gezamenlijk optrekken in Europa is veel groter dan dit tijdelijke gedoe.” Ten slotte geeft hij aan dat het goed zou zijn om niet telkens alleen de negatieve kanten in de relatie tussen Nederland en de EU uit te vergroten, dit leidt namelijk af van het grote belang dat Europa voor Nederland vertegenwoordigt.

Kansen voor samenwerking: de decentrale overheid

Samen met de Nederlandse delegatievoorzitter van het Comité van de Regio's (zie kader) Ellen Nauta, tevens burgemeester Hof van Twente, gaan Europa-experts Mendeltje van Keulen en Ruud Schapenk het gesprek aan over kansen voor de decentrale overheden. Nauta stelt ten eerste dat regio's in Nederland veel meer kansen voor samenwerking moeten benutten: “Nederland is geen eiland, ... De omvang van Nederland is beperkt, daarom moeten we Europees en internationaal leren denken.” Volgens haar floreert de EU in de regio, mede doordat het politieke schaakspel en de nationale belangen waardoor de Brusselse machinekamer regelmatig vastloopt, niet van toepassing zijn op dit bestuurlijke niveau. Veel Europese politici zijn immers tegelijkertijd vertegenwoordigers van regio's, van Polen tot Portugal en van Spanje tot Slovenië. Daar zijn ze verkozen, daar hebben ze hun achterban, daar doen ze beloften voor projecten op het terrein van platteland, infrastructuur of branches. Om de kansen van de regio beter te benutten moeten we wel ons perspectief wijzigen: “Twente als Europese regio in Nederland in plaats van randregio in Nederland.”

Het Comité van de Regio's

Nederland heeft twaalf wethouders, gedeputeerden en een commissaris van de Koning in het Comité van de Regio's, die in de gaten houden wat voor provincies en gemeenten van belang is. Het Comité is een van de twee adviesorganen van de Brusselse instellingen: Commissie, Raad en Europees Parlement. Hun opinie over plannen, zoals de Green Deal, is doorslaggevend voor nieuwe EU-besluiten.

Wat ons betreft kan 2021 het jaar worden van kansen voor de regio. Naast het meerjarig financieel kader stelden de regeringsleiders een bedrag van 750 miljard euro beschikbaar in de vorm van het coronaherstelfonds. Er zijn nog wat politieke beren op de weg, maar zodra dit fonds beschikbaar komt, is het verstandig om als gemeente of provincie werk te maken van Europa. Hoe vraag je je af? Nou bijvoorbeeld door na te gaan of je eigen organisatie over de juiste structuren en capaciteiten beschikt om in Brussel te lobbyen en/of geld vrij te maken voor jouw lokale project of als cofinanciering bij een subsidiepot.

Let's talk Brexit: implicaties van een deal en/of een no deal

Samen met Christiaan Nelisse (Clingendael), expert op het gebied van de Brexit, blikken we vooruit naar 2021, het jaar dat de Brexit dan toch écht gaat gebeuren. Volgens hem is het zeker dat het VK en de EU in 2021 verder uit elkaar komen te liggen. Een schets van de implicaties van beide scenario's voor Nederland:

"In de situatie dat er een no deal komt ontstaan in januari direct lange wachtrijen voor de grenzen. Voor Nederland betekent dit dat het minder makkelijk wordt om naar het VK te reizen. We zien opstoppingen bij de havens en daarnaast zullen ondernemers in Nederland, maar ook in Duitsland en andere EU-lidstaten die handeldrijven met het VK dit financieel voelen. Een no-deal scenario leidt waarschijnlijk tot banenverlies".

Maar ook als de deal er wel komt zijn we er nog niet. De EU ziet het VK als een volstrekt onbetrouwbare partner. Daarom heeft de EU ingezet op een deal waarin het VK enorm gebonden is aan de afspraken die ze met de EU maken. Bij het verbreken van die afspraken treden bijvoorbeeld direct sancties in werking die over alle gebieden van de deal gaan. Dat leidt ertoe dat de komende jaren getekend zullen worden door nieuwe conflicten tussen het VK en de EU. Om toch af te sluiten met een lichtpuntje: een positief effect van de Brexit het komende jaar is dat de EU zichzelf steviger zal gaan positioneren op het wereldtoneel.

Tot slot

Het Berenschot EU-team, onder leiding van Robert Wester, hoopt dat deze samenvatting van het artikel 'Forecasting Europe 2021' u inzicht biedt in wat er komend jaar op u en Nederland afkomt. Wij blijven de Europese ontwikkelingen in elk geval op de voet volgen vanuit ons kantoor in Utrecht en Brussel. Heeft u vragen over wat Berenschot EU voor u kan betekenen in 2021, neem dan contact op met een van onze adviseurs. Wij wensen u in elk geval een gezond en succesvol 2021!

Robert Wester is managing director van Berenschot EU. Samen met zijn team werkt hij aan het uitbouwen van de Europese dienstverlening van Berenschot. Robert is werkzaam voor zowel nationale als Europese organisaties en instellingen op het gebied van communicatie.

Vragen? Neem contact op met Robert via r.wester@berenschot.nl.

Joachim Schellekens is senior adviseur energietransitie bij Berenschot. Daarnaast is hij een van de drijvende krachten achter het Berenschot EU-team en kenner van het Green Deal-dossier.

Vragen? Neem contact op met Joachim via j.schellekens@berenschot.nl.

Frederik van Daltsen is managing consultant bij Berenschot. Hij houdt zich onder andere bezig met vraagstukken over burgerparticipatie en tevens met (bestuurlijke) toekomstvraagstukken.

Vragen? Neem contact op met Frederik via f.vandaltsen@berenschot.nl.

Dr. Mendeltje van Keulen is associé bij Berenschot en lector Changing Role of Europe aan De Haagse Hogeschool. Zij doet onderzoek naar Europabeleid van organisaties en spreekt en schrijft regelmatig over de Europese Unie.

Vragen? Neem contact op met Mendeltje via M.vanKeulen@hhs.nl.

Vincent van der Vlies is managing consultant bij Berenschot. Hij houdt zich bezig met vraagstukken rond veiligheid, criminaliteit en integriteit. Voor een aantal grote organisaties heeft hij de gevolgen van een no-deal Brexit onderzocht.

Vragen? Neem contact op met Vincent via v.vandervlies@berenschot.nl.

Ruud Schapenk is docent bestuurskunde en onderzoeker Europese politiek bij De Haagse Hogeschool. Daarnaast maakt hij samen met collega Mendeltje de podcast Global Gossip over internationale politiek.

Vragen? Neem contact op met Ruud via R.Schapenk@hhs.nl.

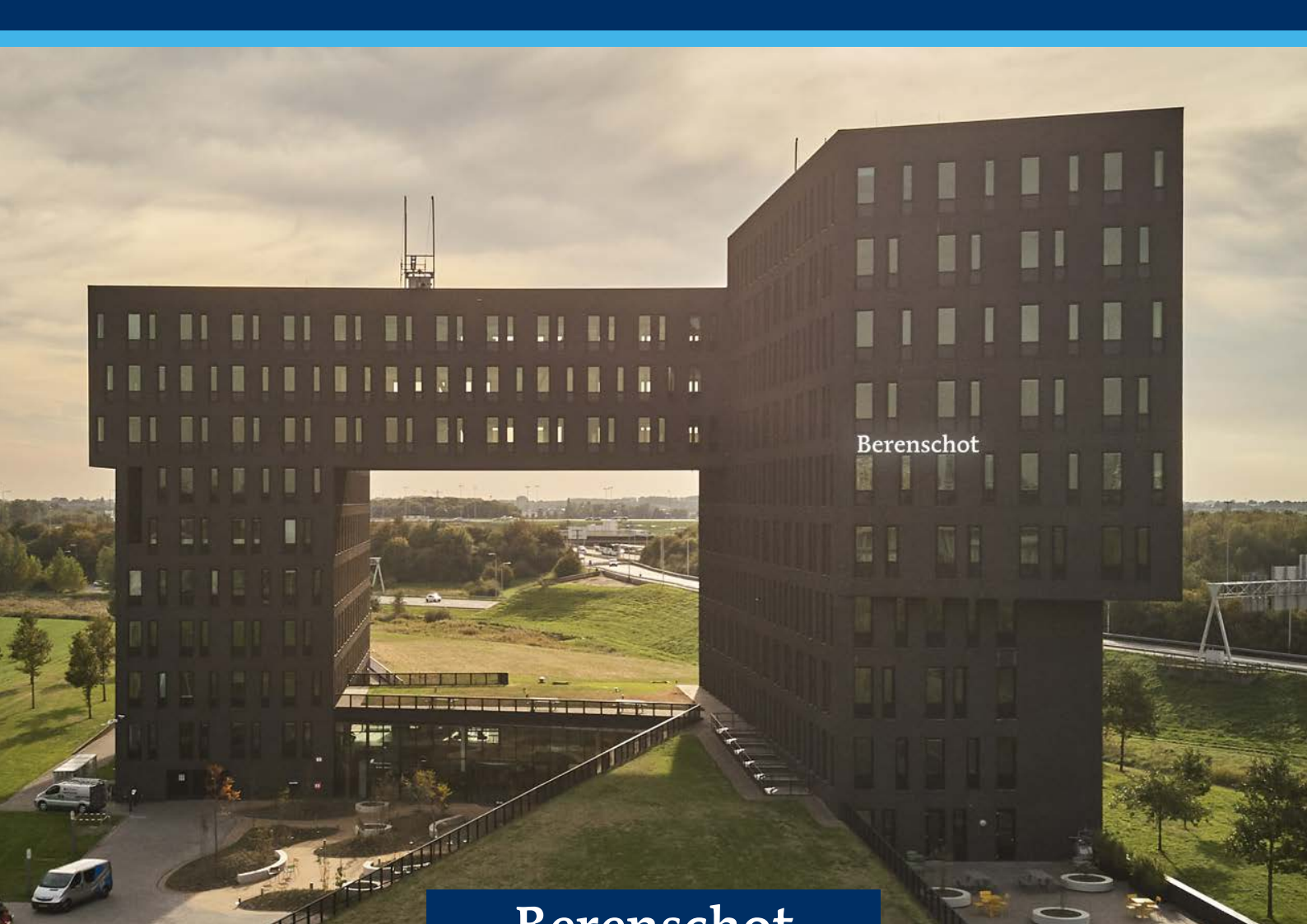
Tim Masselink is senior consultant bij Berenschot. Hij helpt organisaties bij complexe onderhandelings- en beïnvloedingsprocessen en zet zich als lid van het Berenschot EU-team in voor een betere vertegenwoordiging van het Nederlandse geluid in Brussel.

Vragen? Neem contact op met Tim via t.masselink@berenschot.nl.

Julie Alderding is programmamanager van Berenschot EU. Zij houdt zich bezig met het uitbouwen van de Europese dienstverlening van Berenschot.

Vragen? Neem contact op met Julie via j.alderding@berenschot.nl.

Berenschot

Missie Berenschot EU

De Europese Unie heeft een grote impact op Rijk, provincies, gemeenten en het bedrijfsleven. Om de meerwaarde van de EU en de kansen die zij biedt optimaal te kunnen benutten, is het van belang dat organisaties hier proactief op inspelen. Berenschot ondersteunt Nederlandse bedrijven en decentrale overheden bij complexe Europese vraagstukken en helpt organisaties die hun vleugels willen uitslaan in Europa te 'europeaniseren'. Daarnaast voeren wij diverse opdrachten uit voor verschillende Europese instanties.

Focus Berenschot EU

Het Berenschot EU-team volgt de ontwikkelingen in Europa op de voet en onderhoudt een veelzijdig Europees netwerk. Met ons kantoor in de Europese wijk in Brussel zitten wij dicht bij het vuur en weten wij als geen ander wat er speelt. Wij hebben Europese kennis en ervaring met betrekking tot de volgende sectoren:

- Openbaar bestuur.
- Energie.
- Defensie.
- Mobiliteit.
- Communicatie.
- HR & Assessments.
- Digitalisering.

Berenschot Groep B.V.

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht
Postbus 8039, 3503 RA Utrecht
030 2 916 916
www.berenschot.nl
[in/berenschot](https://www.linkedin.com/company/berenschot)